

ליאור להב

בגדר מצות זכור והחיוב בה לנשים

א. גדרה של מצות זכור

ידוע ומפורסם שמצוות "זכור את אשר עשה לך עמלק" מ"ע של תורה היא. אך נראה שלא כל רבותינו הראשונים סוברים כן.

איתא בספרא (בחוקותי פרשה א' פסקא ב'-ג') "אם בחוקותי תלכו, יכול אלו המצוות? כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם - הרי מצוות אמורות, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו - להיות עמלים בתורה... וכן הוא אומר: זכור את אשר עשה לך עמלק, יכול בלבך? כשהוא אומר: לא תשכח הרי שכיחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור - שתהא שונה בפיוך". וביאר שם הר"ש משאנן: "זכור את אשר עשה לך עמלק - שתהא שונה בפיוך הלכות מגילה. א"נ כגון ושננתם לבניך, שתקבע זמנים להיות קורא בתורה בכל אלו הענינים". והנה לפחות לפי פירושו הראשון מתבאר שכל ענין הזכירה הוא "לשנות הלכות", ואין כאן כוונה לזכירה מסודרת בקריאת פרשת עמלק. גם הראב"ד שם פירש כך, ובכלל גם כל שאר מצוות הזכירה האחרות מתפרשות כך לדבריהם - "זכור את יום השבת - שתהא שונה הלכות שבת. זכור את אשר הקצפת וכו' - שתהא שונה הלכות ע"ז וכיוצא בזה. אמנם בדעת הראב"ד עדיין צריך ביאור שהרי לא השיג דבר על הרמב"ם שכתב שזו זכירה כפשוטה בספר המצוות (עשה קפ"ט) ובהלכות מלכים (פ"ה ה"ה).

גם רס"ג במנותו את המצוות המוטלות על היחיד לא הזכיר מצוה זו. רק בהזכירו את המצוות המוטלות על הציבור כתב: "מצוה למחות זרעו של עמלק", ונראה מדבריו שמצות זכירה ומחיה שלובות זו בזו והן מצוה אחת המוטלת על הציבור (ספר המצוות לרס"ג פ' ס"א).

הרמב"ם, שדעתו הובאה לעיל שזו זכירה כפשוטה נמשך כנראה אחר דעת הרס"ג לפחות בנקודה זו שזו מצוה המוטלת על הציבור כלומר אפשר שמצות זכירה ומצות מחיה מצוות שונות הן אולם הצד השווה שבהן ששתיהן מוטלות על הציבור, ואלו דבריו: (בספהמ"צ סוף העשין) "אם תתבונן ברמ"ח מצוות אלו תמצא שהמצוות ההכרחיות הן שישים, בתנאי שנניח שאדם זה שאמרנו שהוא חייב בשישים מצוות אלו בהכרח, נמצא במצב רוב בני האדם, היינו שהוא גר

בבית שבעיר ואוכל מיני המזון הידועים... ועושה בסחר עם בנ"א ונושא אשה ומוליד בנים... וכאשר מפרט הרמב"ם אחת לאחת את אותן שישים מצוות אינו מונה בתוכן את מצוות זכור. ונראה לבאר דבריו עפ"י מה שכתב קודם לכן: "אם תתבונן בכל המצוות הללו שקדם זכרם, תמצא מהן מצוות שהן חובה לציבור לא לכל יחיד ויחיד כגון: בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרע עמלק..." ואף שדיבר כאן הרמב"ם על מצוות מחיה ולא על מצוות זכירה נראה פשוט שתנא ושייר, שהרי לא מנה אותה בין שישים המצוות וכן"ל, או שסובר לגמרי כדעת הרס"ג שמצוות זכירה ומחיה אחת הן ומוטלת על הציבור.

אלא שרוב הראשונים לא כתבו כך. מצינו בגמ' מגילה (י"ח.) "זכור - יכול בלב? כשהוא אומר לא תשכח - הרי שכחת הלב אמור. הא מה אני מקיים זכור - בפה", וכתבו התוס' בברכות (י"ג. ד"ה בלשון) גבי ק"ש שבלשון הקודש נאמרה וכן הוא גבי התורה בכלל. "פירש רש"י פ"ב דמגילה - לקרות בתורה (דהיינו שחובת הקריאה בתורה הינה דאורייתא וכן ק"ש) ולא נהירא דהא עזרא תיקן קריאת התורה וכו'?! (וא"כ זוהי רק תקנה דרבנן) ותירצו התוס' - "זי"ל דמיירי בפרשיות המחוייבין לקרותן מדאורייתא כגון פרשת זכור". ונתבאר בדבריהם שפרשת זכור מחוייבין לקרותה מדאורייתא ועוד נתבאר שישנן עוד פרשה או פרשיות כאלה שהרי כתבו "פרשיות כגון". וכתב הב"י (סי' תרפ"ה) בשם התוס', שיש פרשיות שמחוייבין לקרותן מדאורייתא כמו פרשת זכור ופרשת פרה אדומה וכן איתא בב"ח שם. (ונראה לומר שאצלנו גירסת התוס' חסרה ובמקור הופיע גם פרשת פרה וראיה לכך שכתבו התוס' לשון רבים, אלא שהפוסקים מפקפקים מאוד ב"דאורייתא" של פרשת פרה).

כתב הרמב"ם בספהמ"צ (מ"ע קפ"ט), "שציוונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו, ולשנא אותו בכל עת ועת..." ומשמע מסתימת דבריו שהיא מצוה תמידית הנוהגת בכל עת ובכל זמן. אלא שראינו לעיל שדעת הרמב"ם שהיא מצוה המוטלת על הציבור כלומר בי"ד, וצריך לומר שזו מצוה המוטלת על בי"ד בכל עת ובכל זמן. ולא נוכל להסתייע מכאן שתהא המצוה מוטלת על כל יחיד ויחיד.

אולם החינוך, שדרכו להמשך עפ"י רוב אחר דעת הרמב"ם שינה מהרגלו וכתב "שהמצוה הזו לא ידענו לא זמן קבוע בשנה או ביום, כמו שנצטוונו בזכירת יציא"מ בכל יום ובכל לילה... אבל זכירת מעשה עמלק די לנו לזכור

פעם אחת בשנה או בשתי שנים או בשלש והנה בכל המקומות קוראים ישראל את כל ספר התורה בשנה אחת או בשתיים או בשלוש לכל הפחות והנה הם יוצאים בכך י"ח. והמנחת חינוך ביאר בדבריו "שנראה שאפילו זכר פעם אחת בחייו קיים המצוה ודי לו בזה, ונראה ברור שמקיים המצוה גם ביחיד וגם ס"ת הוא מדרבנן אבל מן התורה די כל יחיד שיזכור בפה וזה פשוט". נראה שכשיטה זו סובר גם הרמב"ן שכתב (דברים כה, יז) "כבר הזכרתי המדרש שדרשו בו בספרי...הא מה אני מקיים זכור - שתהא שונה בפיו...ולא ידעתי מהי הזכירה הזו בפה. אם לומר שנקרא פרשת עמלק בציבור ונמצאנו למדים מן התורה בשניה (שניה לד' פרשיות) זכור...והנכון בעיני שהוא לומר שלא נשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו מתחת השמים ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע ולכך נצטוונו למחות את שמו". עכ"ל.

הרא"ש בברכות (מ"ז:): מייתי עובדא בר' אליעזר (בגמ' שם) שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה, ושואלת שם הגמ': "והיכי עביד הכי, והאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו (כנעני) עובר בעשה שנא' "לעולם בהם תעבודו"? - לדבר מצוה שאני! - מצוה הבאה בעבירה היא? - מצוה דרבים שאני "וכתב עלה הרא"ש שם "ואפילו הוי מלתא מדרבנן...דחי עשה דיחיד דלא מסתבר לי דמיירי בעשרה דאורייתא כגון לקרות פרשת זכור שהיא מן התורה". לכאורה נראה מדבריו שתנאי של עשרה הוא דין גמור לקיים מצות זכור, דאם לא כן אפילו עובדא דר"א היה כן לקריאת זכור, אינו צריך לשחרר עבדו אלא יקראוה בלא מנין. אלא שאפשר שאה"נ, ואפילו היה זה לקריאת זכור - ר"א מחמיר על עצמו היה ורצה לקרות בפרשה כתקנת חז"ל במנין ומשום תקנה דרבנן שחרר בדבר שעקרו מהתורה.

והנה האשרי שם (לא מצאתיו על הרא"ש והובא בט"ז) כתב שקריאת פרשת זכור דאורייתא היא ודוחה עשה שבתורה דלעולם בהם תעבודו, ולהכי שחרר ר"א עבדו כדי להשלימו לעשרה. עכ"ל כלומר, אם היה רק מצוה דרבנן באותם עשרה לא היה משחרר ורק לקיים מצוה דאורייתא שחרר. ונראה בבירור שלא הבין בגמ' כדעת הרא"ש שהרי הראש כתב בהדיא שלא מסתבר לו לענין דאורייתא אלא אפילו דרבנן וכו', וא"כ לפי דעת האשרי תנאי עשרה הוא חלק מגוף המצוה ולכן שחרר ר"א את עבדו שאם אין

מנין עשרה א"א לקיים המצוה.¹

עכ"פ נתבאר מדברי הרא"ש וכן מדברי התוס' דלעיל שמגדר המצוה הוא לקרות את הפרשה עצמה. ולכאורה נראה שפשוט לשון הגמ' במגילה (יז.). מסייעם שמצינו שם דאיתא זכירה וזכירה בגז"ש - "והימים האלה נזכרים ונעשים", "כתוב זאת זכרון בספר" - כלומר הן מצות קריאת המגילה והן מצות זכרון מעשה עמלק צריכים להעשות ע"י ספר. (אלא שהגמ' אינה מכריחה הבנה כזו מפני שאפשר לפרש שמה שכתוב "זכור בפה" הכוונה אפילו בלא ספר ומה שכתוב בפס' "בספר" אינו לקיום המצוה אלא זהו פשוט הציווי למשה שיכתוב זאת בספר ולא שאנחנו נזכור זאת ע"י ספר).

ועם כל זאת כתב הרשב"א (לא מצאתיו והובא במחצית השקל על השו"ע) שמה שכתבו התוס' דפרשת פרה ופרשת זכור הם מדאורייתא, לא כתבו כן אלא לתרץ את רש"י שהקשו עליו "אבל התוס' גופייהו לא סבירא להו כן אלא דגם פרשת זכור וגם פרשת פרה לאו דאורייתא ננהו, אלא להליץ על רש"י כתבו כן". וא"כ לפי זה עולה שהתוס' סובר כרמב"ם וכרמב"ן שרק עצם הזכירה היא מדאורייתא וכל השאר מדרבנן.

איתא בשו"ע (תרפ"ה סעי' ז') שבני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש שם מנין כדי לשמוע הפרשה. וביאר שם המשנ"ב: "הינו אפילו יש לו ס"ת בביתו אלא שאין לו מנין בביתו ואפילו אם נאמר דמנין לפרשת זכור הוא מדרבנן בעלמא, עכ"פ עיקר קריאת זכור היא מן התורה" ונרמז בדבריו שיש מאן דסביר דמנין הוא מן התורה. ואכן ביאר בשעה"צ שם בשם תרומת הדשן שהרא"ש כתב דעשה דאורייתא לקרות פרשת זכור בעשרה (ולפי מה שכתבנו לעיל אינו מוכרח) ואינו יודע שום מקור לזה, והא דר"א שחרר עבדו הוא משום דעיקר קריאת זכור הוא דאורייתא ורבנן תקנו לקרותה בציבור, ועיינתי ברא"ש, אין הכרח לדברי תה"ד וצ"ע. עכ"ל. ודבריו מתאימים למה שכתבנו בדעת הרא"ש וכדלעיל.²

1. לענ"ד האושרי שבט"ז היינו הראש וכבר מצאנו כן כ"פ שקורין לראש בשם אשרי (ע"ש הג' אושרי שעליו) ואגב ריהטא לא דק וכתב דלהכי שחרר, אבל מ"מ מסכים הרא"ש שבעינן עשרה מדא' א"נ דכיון שעיקרו מדא' הכל כדאורייתא.

(ע"י לדוג' ביר"ד סי' צ' בד"מ אות יא' שקרא לרא"ש אשר"י ועוד איכא כע"ז).

2. ע"י במה שהערנו לעיל בזה - העורך.

העיר בעל "תורה תמימה" (דברים כ"ה י"ט) לגבי זכור ולא תשכח, ששיעור זמן שכחה מבואר בברכות (נח):

דהוא י"ב חודשים ומטעם זה הוקבע לקרות פרשת זכור פעם אחת בשנה בשבת שקודם פורים, ומטעם זה קיימא לן דסתם יאוש בעלים באבדה הוי לאחר י"ב חדשים, וכן קיימא לן דמטעם זה המת משתכח מן הלב לאחר י"ב חודש משום דכתיב "נשכחתי כמת מלב" ושיעור שכחה י"ב חודש וכאמור. והוסיף שנראה לו כי לפי סידור קריאתינו בתורה ממילא קוראים בתורה פעם בשנה פרשה זו של זכרון עמלק (בכי תצא) שוב אין חיוב דאורייתא בקריאת פרשה זו בשבת שלפני פורים אחרי שכבר נזכרה במשך י"ב חודש, וחיוב זה מדאורייתא שייך רק במנהג נהרדעא שמסיימין התורה אחת לשלש שנים (קידושין ל"א). או למי שלא קרא פרשה זו במשך השבוע, ולפי זה מה שנוהגים אצלינו בקריאת פרשה זו קודם פורים הוא רק מנהג חכמים מענינא דפורים. עכ"ל.

ונראה דאליבא דאמת כו"ע יודו לדבריו, אלא שאף לשיטתו צ"ל שמדובר כאשר היתה כוונת שומע לצאת ידי חובה וכוונת משמיע להוציא, אולם היום נראה דאין אנו מתכוונים לצאת בקריאה זו בפרשת כי תצא על הסדר וגם אין המשמיע מכוון להוציא. וא"כ מה שאנו קוראים בשבת שלפני פורים "זכור" אף לשיטתו יהא דאורייתא.

עוד יש להעיר, שקשה מכאן על סברת המנחת חינוך דלעיל, שאפ"י זכר פעם אחת בחייו די בזה שהרי לפי הראיה שהביא בעל התורה תמימה מברכות כנ"ל, אם לא זכר בכל שנה ושנה הרי עבר על לאו של לא תשכח, וא"כ כיצד אפשר לומר שדי בזה שזכור פעם אחת בחייו ויצא י"ח? וצ"ע.

בהמשך דבריו מעלה בעל "תורה תמימה" בעיה מענינת לגבי כלל מצוות הזכירה המופיעות בתורה וכתב: "והנה אופן הזכירה כאן הוא הקריאה בתורה פרשה זו...ועפ"י יסוד דרשה זו מבואר ומקובל בפוסקים דקריאת פרשת זכור הוא מדאורייתא. והנה מה שהוציאו הפוסקים פרשה זו מכלל שאר פרשיות התורה לענין חיוב דאורייתא עפ"י דרשה זו הוא תמוה, יען כי ממקום שבאה דרשה זו - זכור יכול בלב? וכו', והוא בתו"כ פרשת בחוקותי, באו כמה דרשות כאלה כמו לענין זכירת שבת, זכירת מרים, זכירת מעשה העגל ועוד, וא"כ מאי אולמיה דזכירת עמלק בשאר זכירות, דזו חיובא דאורייתא והנך לא?! ובאמת אין כל טעם למה השמיט הרמב"ם זכירות אלו, וקבע למצוה רק זכירת מחיית עמלק, אחרי כי כפי המבואר אין

יתרון לזכירת עמלק על זכירות אלו מכוון שכולם ממקור אחד יהלכון. וצ"ע

ותלמוד רב. והנה בשו"ת שאגת אריה ס"ס י"ג כתב, דלא קיימא לן חיוב זכירות אלו, דאחרי שבאו בספרי, וסתם ספרי ר' שמעון - ולא קיימא לן כוותיה. יעו"ש. והנה על כגון זה נאמר שגיאות מי יבין, כי הלא ברייתא זו באה מפורש לא בסתם ספרי אלא בסתם ספרא - תורת כהנים - כמו שהעתקנו בתו"כ פרשת בחוקתי וסתם ספרא ר' יהודה, ולבד זה הנה דרשה אחת מברייתא זו והיא לענין זכירת עמלק באה בסתמא בגמ' במגילה, וקבעוה להלכה, ובקיום מקצתה להלכה הלא קיימת כולה, ואין קץ לפליאה!"

ב. חיוב הנשים במצוה

הנה לפי מה שכתבנו לעיל בדעת הרמב"ם, נראה פשוט שנשים פטורות ממצוה זו שהרי אין מצוה זו מוטלת אלא על ב"ד בלבד ואפילו גברים פטורים וא"צ לומר שנשים.

אלא שהחינוך אף שדרכו להמשך אחר הרמב"ם ברוב דבריו לא כתב כן. וז"ל: "ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב ולא לנשים". ונתבאר מדבריו שתלויה מצות זכירה במצות מחיה, והרי איש דרכו לעשות מלחמה ולא אשה (קידושין ב:) ולכן גם הזכירה שייכת באנשים בלבד. וכתב על כך המנחת חינוך שם: "והרב המחבר פוטר נשים ממצוה זו, ונראה קצת דפוטר אותם מהלאו ג"כ, ובר"מ אינו מבואר זה (צ"ל שכוונתו דאינו מבואר פטור של "לא תשכח", דאין לומר אינו מבואר חיוב של זכור, שהרי ראינו בעליל שאין לרמב"ם חיוב של זכור ליחידים כלל וודאי שלא לנשים), וצריך ראייה לפטור נשים ממ"ע שאין הזמן גרמא (שמדאורייתא אין הזמן גרמא) ופרט במקום לאו ג"כ. ומה שכתב כי להם לעשות המלחמה ולא לנשים - באמת, במלחמת מצוה הכל יוצאין ואפילו כלה מחופתה וכמבואר בש"ס... גם מי עמד בסוד ה' ית' אם הטעם מחמת הנקמה, דאפשר שהוא גזרת הכתוב שנזכור שנאתו מאיזה טעם, ואנו אין יודעים, ואפשר שאף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל, ולא יהיה להם זכר כלל, מ"מ מצות הזכירה תהא תמיד, ע"כ צ"ע דפוטר נשים ממ"ע זו. ונראה דכל אישי ישראל חייבין, כמו כל מ"ע שאין הזמן גרמא."

טענותיו של המנחת חינוך הם א"כ שתיים"

א. קיימא לן שלמלחמת מצוה הכל יוצאין.

ב. אפילו לא תימא הכי, מניין שתלויות המצוות הללו אחת בשניה, הרי אפשר שמצוות הזכירה היא גזירת הכתוב בלי קשר למצות המחיה.

הר' אהרון לוין (בעל שו"ת אבני חפץ) בספרו "הדרש והעיון" רוצה ליישב דברי החינוך, ותירץ דבריו, שהחינוך סובר דמקשינן מחיה לזכירה ומאן דאיתיה במ"ע דגמחה איתיה גם במ"ע דזכור ומאן דליתיה במ"ע דגמחה ליתיה ג"כ במ"ע דזכור, והני נשי הואיל וליתנהו במ"ע דגמחה ליתנהו ג"כ במ"ע דזכור. עכ"ל. ודבריו אינם מחוורים לענ"ד משתי סיבות. ראשית, ישוב זה הינו רק לסברא אחרונה של המנ"ח שהרי לפי סברא ראשונה אף נשים גופייהו חייבות במחיה משום שהכל יוצאין למלחמת מצוה, וא"כ ליתא כאן פטור ממחיה שממנו נלמד פטור לזכירה. שנית, אפילו לא נאמר כך ונשים אכן פטורות ממחיה מי גילה לנו רז זה שיש כאן היקש, והרי היקש אין אדם דן מעצמו עפ"י סברתו, וא"כ קיבל מרבו ורבו מרבו עד משה בסיני (רש"י סוכה ל"א. ד"ה לא מקשינן) ואף שעל יסוד זה יש חולקים (תוס' שם) חדא מיהא איכא.

גם בשו"ת "אבני נזר" (חאו"ח סי' תקט"ט) הקשה על החינוך, כיצד אפשר לפטור נשים מזכירה מפני שהיא תלויה במחיה, והרי נשים חייבות במלחמת מצוה. וא"כ פטור אין כאן. ותירץ - "והנראה בזה דהנה החינוך כתב, שגם על כל יחיד יש חיוב אם בא לידי אחד מזרע עמלק שיהרגנו, וזה מצוי גם באשה כענין סיסרא ויעל. אך יש לומר דהוי מ"ע שהזמן גרמא, שאינו בשבת דלא חמור דעמלק משאר חייבי מיתות שאין דוחין שבת. בשלמא בשעת מלחמה נאמר "עד רדתה" - ואפילו בשבת אך כיון דנשים לאו בנות מלחמה הן, אלא רק אם יבא יחיד לידיהן ואז לא ידחה שבת, וכיוון ששבת לאו זמן מצוה זו בנשים, חשוב שאינו זמנו כלל, כדמוכח במשנה דכריתות פ"א בהמפלת אור לשמונים ואחד, שמדמין ב"ה למפלת ביום שמונים שחל בשבת, וב"ש לא השיבו אלא רק משום ששבת ראוי לקרבן ציבור אבל אם לא היה חזי לשום קרבן היה דומה ללילה... וכיון דלנשים אין מחיית עמלק בשבת כלל, חשוב גבייהו מ"ע שהזמן גרמא. עכ"ל. אך שוב נראה שאין דבריו מספיקים, שהרי כל זה מצות מחיה אך מי אמר שה"ה למצות זכירה, שאולי היא גזה"כ וכדאמרן לעיל.

ובספר "מקראי קודש" לרב פראנק זצ"ל, הביא בשם ה"תורת חסד", שחיוב נשים בפרשת זכור תלוי במחלוקת הראשונים, האם הקריאה של פרשת זכור בס"ת ובציבור היא מן התורה או לא, שלפי שיטת הרא"ש משמע שקריאה בס"ת היא מדאורייתא וסבירא ליה דלקריאת פרשת זכור שהיא מן התורה בעינן קריאה בעשרה, וכן נקט בדבריו "תרומת הדשן" והובא במג"א ריש סי' תרפ"ה,

ולפי דבריהם מסתבר דאשה חייבת. אבל ברמב"ן עה"ת (סוף פ' כי תצא) משמע שאין חיוב מן התורה לקרות פרשת עמלק בס"ת ובציבור דוקא, וזה כן מתקנת חכמים. ולשיטה זו י"ל שלא תקנו כן חכמים אלא לאנשים בלבד, אבל הנשים יוצאות י"ח בסיפור בלבד.

ועם כל זה נראה שרוב האחרונים כתבו לפטור נשים ממצוה זו, אף דסבירא להם שהיא מ"ע שאין הזמן גרמא, וכנראה נמשכו אחר החינוך וכנ"ל.

ואכן בספר "הלכות ארבע הפרשיות ופורים" בעריכת הר' משה הררי כתב וז"ל: "ובתשובה לשאלתי הורו לי הן הגר"מ אליהו והן הגר"ש ישראלי שאין חובת קריאת זכור מוטלת על הנשים. הגר"מ אליהו הוסיף שלכן תלוי הדבר ברצונן בלבד. והגר"ש ישראלי אמר שאכן רצוי שהן תבאנה לביהכנ"ס לשמוע קריאה זו, אך מ"מ מעיקר הדין אין חובה זו מוטלת עליהן כיוון שזו מחלוקת", ודבריו מכוונים עם מה שכתב הגר"ע יוסף (יח"ד ח"א פ"י פ"ד): "אמנם רבו האחרונים הסוברים שאין הנשים חייבות לבא לביה"כ לשמוע פרשת זכור, אולם מ"מ נכון וראוי שנשים היכולות לבוא לעזרת נשים לשמוע קריאת זכור ישתדלו לעשות כן, כדי לצאת ידי חובת כל הפוסקים, ומד' ישאו ברכה.

בסיכום:

לגבי עצם החיוב מצינו כמה דיעות:

א. שיטת הרס"ג, הר"ש משאנץ ועוד דקריאת הפרשה ואף עצם הזכירה במועדים מסויימים - אינה מדאורייתא.

ב. שיטת הרמב"ם והרמב"ן דציבור, ס"ת וקריאת הפרשה עצמה הם מדרבנן אלא שעצם הזכירה הינה מדאורייתא.

ג. שיטת התוס' והרא"ש שהפרשה עצמה היא מדאורייתא וגם ס"ת הוא דאורייתא (מגז"ש "זכרון" "זכרון") ולתוס' אליבא דהרשב"א הפרשה דרבנן.

ד. שיטת האשרי' תנאי עשרה הינו דאורייתא וללא תנאי זה א"א לקיים המצוה.

נשים אינן חייבות במצוה זו אבל ראוי שכל אשה יראת ה' תבא לביהכ"נ לשמוע הקריאה ומה' תישא ברכה.

בתירוץ דעת המנ"ח

מבואר לעיל שהקשו על החינוך קושיה אלימתא, דאיך מצי למימר דאשה אינה בת מלחמה וע"כ אינה בכלל מחיה ומימלא אינה בת זכרון דהוקשו אהרדי. והדברים צ"ע. והנר' לענ"ד דעל עצם ההיקש ממחיה לזכרון דתמהו מי גילה רז זה דהוקשו, מדוע לא נאמר דס"ל כרס"ג דמנה רק המחיה וא"כ זכרון צורך מחיה הוא, וכן הוא פשט לשון הפסוק דלא תשכח מוסב על המחיה, ופשוט.

ובעיקר הקושיה החמורה דהא נשים בנות מלחמה נהו דלמלחמת מצוה הכל יוצאים, הלא יש להתפלא באמת איך נעלם דבר זה מרבנו בעל החינוך והלא דבר רק הוא מכס... אלא דיש כאן חילוק עמוק אך פשוט מאוד. דהנה כתב החינוך דידיה דמצות המלחמה בעמלק הינה על עצם המלחמה ומטעם נקמת האויב וזהו דבר פשוט בסברה דנשים לאו בנות מלחמה נהו, ומה שיש להקשות ממלחמת מצוה, הנה שם אין המצוה על עצם המלחמה אלא זהו סניף לביעור ע"ז מארה"ק, א"נ סניף למצות הישיבה בא"י, ובזה הנשים כאנשים! ונמצא דמחוייבות במלחמה מצד חיובן במצוה אחרת ולא כמחוייבות מעצם המלחמה (וע"כ גם רבו הדעות דענין יציאתם אינה אלא לסייע בעקיפין ללוחמים בחזית וא"ש כנ"ל).

וזהו חילוק פשוט לענ"ד ומיושבים בזה היטב דברי החינוך, ומקויים בזה הפסוק והצדיקו את הצדיק - מעיקרא.

שוב ראיתי שכתב כן באיזה ספר לא' מן הגדולים ושמחתי ועכשיו נשכח ממני היכן ראיתי.

הערת העורך